

Gunišová, Eliška

Obrazová příloha

In: Gunišová, Eliška. *Terézia Vansová v slavistickom literárnom kontexte*.
Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2023, pp. 135-170

ISBN 978-80-280-0215-2 (print); ISBN 978-80-280-0216-9 (online ; pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.78339>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20230704

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

OBRAZOVÁ PRÍLOHA

Obr. 1: (vľavo): Mladá Terézia Vansová (zdroj: https://66.media.tumblr.com/54e1bdb8801a4f2d37f9fdb916f65b0/tumblr_p7eg4a1bhg1w5yymio1_400.jpg)

Obr. 2: (vpravo): Mladá Terézia Vansová (zdroj: <https://docplayer.cz/70727113-Som-neodvisla-a-rada-hovorim-uprimne-tak-ako-du-a-citi-mozog-vytvori-terezia-vansova.html>)

Obr. 3: Titulný list Dennice z januára 1898 (zdroj: LA SNK - kópia autorka)

Obr. 4: Titulný list Dennice z decembra 1899 (zdroj: LA SNK - kópia autorka)

Ve prospěch Ústřední Matice československé

Humpolecké sukna a lodny.
Dámské lodny.
Modní látky obleko ve
na převlečníky a kaveloky z čisté ovčí vlny
v levných cenách

Karel Kocián v Humpolci,
soukromý a první zamlátelecký závod.
Vzorky a zmlátelecké frasko.

Svůj k svému!
První kresťanský a národní veľkozávod
s moderním tovarom a kónfekciou

Berka & Honzu
v Prostějove (Morava)
ponúka svoj sklad najnovších dámskych látok
za ceny najlacnejšie.
Vzorky na žiadosť

Bratři Tšidové
první česka

továrna na vysívání
v Nové Kdýni (zř. 1874.)
Doporučení, ob. slavných vědeckých druzů vysívání a dvo-
slavných a křesťanských prádel na látkach levných
Vzorky na požádání

Káva a čaj Rieky (Fiume).

Televizná úroda.
Zastelanie rovno z lodí.

1 balík	2 H. Káva Salvador	900
1 balík	2 H. Káva Java, perlatá	900
1 balík	2 H. Káva Kolumba	900
1 balík	2 H. Káva Java	900
1 balík	2 H. Káva káva	900
1 balík	2 H. Káva káva	900
1 balík	2 H. Káva káva	900
1 balík	2 H. Káva káva	900
1 balík	2 H. Káva káva	900
1 balík	2 H. Káva káva	900

Ku káve možno priložiť:
1 krabica 5 H. najjemnejší čaj Naj Mésage 140 H.
1 krabica 5 H. najjemný, ručný kávesový čaj 120
1 krabica 5 H. najjemnejší dekadentý čaj 120
1 odoba 4 liter kávesový rum 700

Ceny vrátane za frasko a s obilím, bez daňových výdavkov.
Prí odobrení od 10 kg. po žiadosť — 4 a 25 kr. na lípku za
svojú. Československé frasko a slavné.

Bratři Deisinger.
Fratelli Deisinger, Fiume.

! Slovenským hospodynkám!

Zaľubte vzorky na potlačení a tiež na dámské látky najrých-
v krásnejších burkách a módnych vzorkách, 76 cm. šír.
Jakož i jiné sloby v krásnej dámskej potlačení!

20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36 kr. za meter. Burky
dobrá stála!

Svůj k svému!
Objednávka sebe možná sa vyplní a po 10 št. zaľubte na
ľahkú podmienku stať sa frasko.

O hocičo prísne podľa firmu

Emanuel Heizlar
v Bystrém
v Nostého Mesta a M. Čechy

Obr. 5: Reklamné pasáže v Dennici (zdroj: LA SNK - kópia autorka)

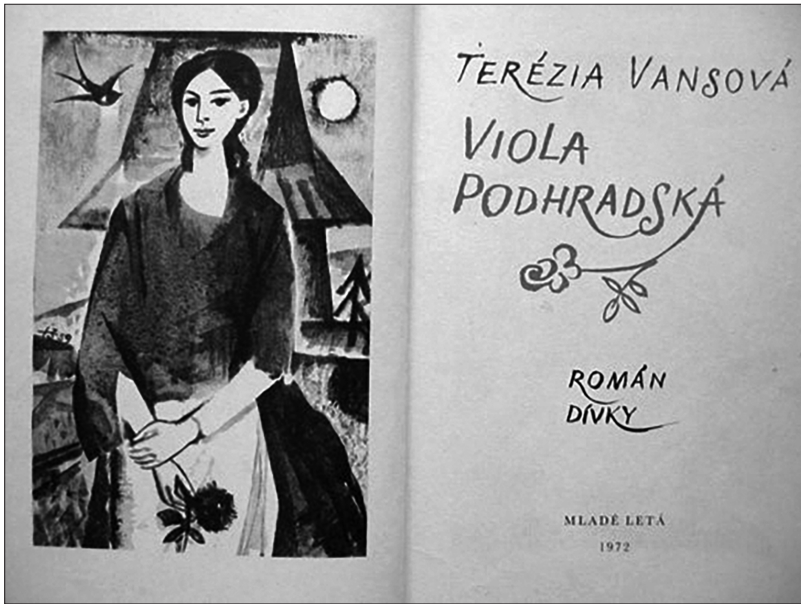
OBSAH: 1898

Strana	Strana
Básne.	Prečo sa neponemeli? . . . 33
Náša mati. Janko Čajka . . . 2	Pravá vďelnosť. E. Šoltésová. . . 49
Modlička. Ludíse. . . 29	Dumy. E. Š. . . 65
Adam. Ludíse. . . 29	Matkino poručníctvo. T. V. . . 96
Eva. Ludíse. . . 34	Náša Zivena. E. Šoltésová. . . 113
Ládkám slovenským. L. Podja- vorinská. . . 23	Ženy na dalekom Východe. T. . . 129, 146
Narcote nikdy. Ludíse. . . 38	Kráľovna Alžbeta. T. V. . . 145
Fotucha. Julia Botová. . . 58	Venec. T. V. . . 161
Láskav. A. B. . . 171	Narodil sa vám Spasiteľ. . . 177
Naša duša. L. Podjavorská. . . 81	
Náše devy. Horal. . . 98	Ponúč.
Múdrost kvetov. Horal. . . 116	List matky vydatoj dcére. . . 39
Za Pavličkou. Ludíse. . . 131	Čím bude náš chlapec? . . . 55
Jasch. Horal. . . 164	Závisť. . . 68
Láska. A. B. . . 171	Jaké chrem matky, dľa Gaus- serova. L. S.—skj. . . 71, 85
Roda o jazyku. Milina Zochová. 181	O pomlúve. . . 92
	František Palacký o vädach sl. národa. A. K. . . 99
Povesti.	Pytagoras o nádhore. . . 108
•Když se narodí devče. Ludíse. . . 2	O zďorlosti. . . 123
Paola. T. V. . . 19	Útme deti prísomne porokau. . . 133
Bekvíkín p. učitel. T. V. . . 36	List matky vydatoj dcére. . . 92
Vina a tresť. T. V. . . 49, 66	
Vlášťoví sen. A. R. Husova. . . 55	
Nejme s všmi spokojení. Lu- diše. . . 101, 117	Āforistické.
Johánkin zřiac. T. V. . . 87	Z sľozien ov Boženy Nemcovoj T. V. 11
Hádky na kvety. Milka Št. . . 184	Perličky. Šiera J. V. . . 13
Z rozpomienok na Jana Bottu. . . 132	Iskríčky. So sbierky kňazny Ka- rjády. . . 25
Julia Botová. 136, 147, 165, 182	Aforismy. Eleny Šoltésovej. . . 41
Johánka. Nezabádká. . . 152	Iskríčky. L. Podjavorská. . . 61
Smutný svätceť. T. V. . . 176	Aforismy. E. Š. . . 91
	Zřóka. K. Ruppeldtová. . . 110
Úvodné články.	Aforismy. Anna R. Husova. . . 122
Nový rok, nový krok. T. V. . . 1	Iskríčky. T. V. . . 133
Náše sú tie ženskú čeropiesť? E. Š. . . 17	Zlášť zřazka. Sbíra Bedřeš Pe- kánová. . . 152, 169, 188

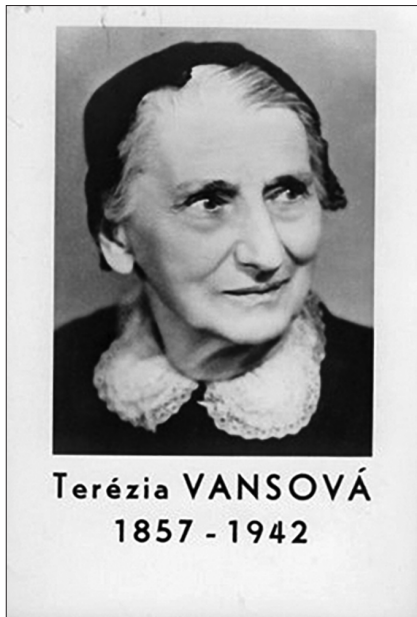
Strana	Strana
Rózne.	•Kto si žeru neposlí ha. . . 140
Láska a Edosť. E. Š. . . 7	V znamení papúky. . . 160
Dobročinnosť. . . 9	
O náš. . . 11	Dopisy.
• Žofia Podliská. . . 24	Z Frenštátu p. R. K. Kádal. . . 14
Ako kúto varujú deti. . . 42	Z Malohontu. . . 75
Prošba k našim dámmam. T. V. . . 52	Z Povaľu. . . 75
Čo máme žiadať od Dennice? A. K. . . 69	Otvorený list sestřam slovenským. 186
Zasľubenie sa s vřasťou. . . 64	
Pre mašu zahrakú. . . 74	Pre kuchyniu.
Vřasľon z jarejch ľaliek. T. V. . . 66	Národná kuchynia. . . 13, 25
Orovice ľasky ju trpelivosť. . . 104	Zápisny bedřejj gazdinje. píse . . . 143
List mladoj ženy křst. matke. . . 105	Maria Daxnerová. . . 41, 61, 72, 43
První český pens. pro dívky v . . . 161	Panská kuchynia. Jemné pivčo. . . 45
Prace. . . 106	Dobré mydlo na pranie skřiv. . . 161
Cudze slova. . . 108, 143, 159, 175, 188	Ruské pírořky. . . 70
Py našich slávostoch. . . 115	Čo všetko pijeme pod meom . . . 94
List matky vydatoj dcére. . . 121	kávy. . . 95
Niečo nového na poli módy. . . 138	Chutný chlebič. Kl. R. . . 109
Islancké matky. . . 151	Maiňová šľava. . . 110
Sportivost. (Z ľudu). . . 151	Koláč so silivami. . . 125
Nová slovenská kniha. . . 158	Uhorský nakladateľ. . . 135
Kedy prišly dařdníky do módy. . . 160	Kadžľiky so silivami. . . 144
Dobře knihy . . . 170	Soda bicarbona. . . 144
	Ratkovské gřľiky. . . 159
Humoristické.	Vřasľoné pečevř. Medovníky. . . 172
Čo komu milé. . . 17	Obláťky a trúbky. . . 173
Vonľady . . . 35	Salonné cukřky. . . 174
Vřasľivý host. . . 42	V dobe zřakávana Jaternice. . . 175
Zkrřtiti! . . . 80	Prešporské makovkny a orešniky. 186
Zo zřyku. — Zmřjľla sa dvo- roch. . . 111, 112	Via nočné pečivá. . . 187
Z ľasky. . . 126	

Vřasľelo v každom čísle.

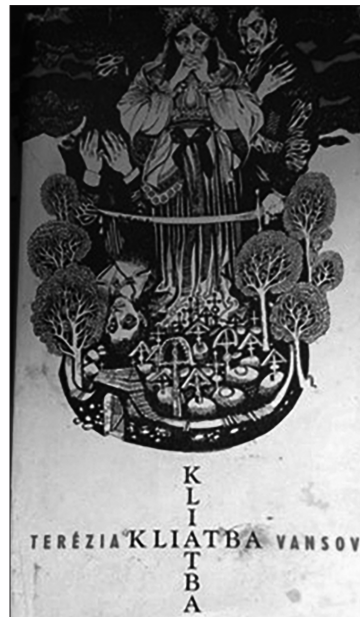
Obr. 6: Obsah prvého ročníka Dennice (zdroj: LA SNK - kópia autorka)

Obr. 7: Vansovej preklad *Siroty Podhradských* do češtiny (zdroj: sken knihy - autorka)

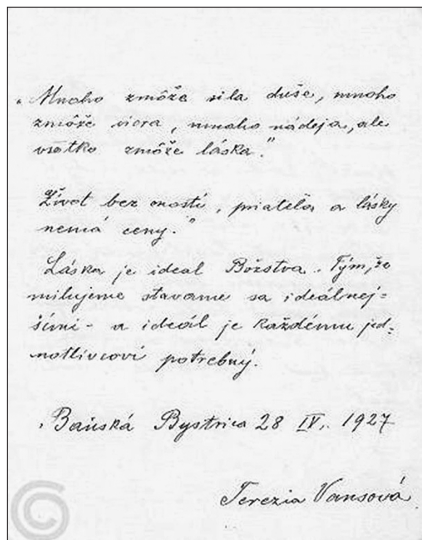
Obr. 8: Titulná strana súboru pohľadníc *Terézia Vansová 1857 - 1942* (zdroj: sken autorka)

Obr. 9: Obálka *Kliatby* (zdroj: sken autorka)

Obr. 10: Terézia Vansová a Elena Maróthy-Šoltésiová
(zdroj: sken zo súboru pohľadníc Elena Maróthy-Šoltésiová 1855 - 1939)

Obr. 11: Rukopis Vansovej
(zdroj: sken autorka)

Obr. 12: Vansová so svojím manželom Jánom Vansom
(zdroj: sken zo súboru pohľadníc Terézia Vansová 1857 - 1942)

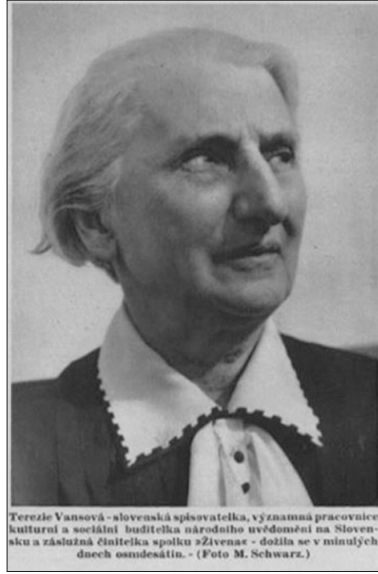

Obr. 13: Vansová so svojím manželom Jánom Vansom a chovanicou Oľgou Vranou
(zdroj: sken zo súboru pohľadníc Terézia Vansová 1857 - 1942)

Obr. 14: Terézia Vansová

(zdroj: <https://www.svkbb.eu/podujatia/zena-je-dolezitym-cinitelom-v-zivote-naroda/portret/>)

Obr. 15: Kópia z novin Pestrý svet z roku 1937

(zdroj: Digitálny archív MZK – výstrižok autorka)

Obr. 16: (vľavo): Vansová so svojou chovanicou Oľgou Vranou

(zdroj: <https://www.bystricoviny.sk/titulka/spomienkove-stretnutie-pri-prilezitosti-77-vyrocia-umrtia-terezie-vansovej-na-evanjelickom-cintorine/>)

Obr. 17: (vpravo): Vansová v svojej záhrade v Banskej Bystrici (zdroj: <https://www.bystricoviny.sk/titulka/spomienkove-stretnutie-pri-prilezitosti-77-vyrocia-umrtia-terezie-vansovej-na-evanjelickom-cintorine/>)

stranách po pol stu jeho rovesníkov — jeho najvyššie, aby smrť jeho bola čestná!“

„Nenie v stave, kráľu,“ hovorí Švehla povýšeným hlasom, „moc tvoja ani tvojich katov, abych neumrel čestne! Ja pôjdem na šibenicu tak pokojne, ako bych sedal na svoj stolec. ver: ale ty nepôjdeš rovno do Čiech, čo by i tvoja žlč pukala! Spamätaj sa, kto z nás dvoch tu stojí so čtou!“

Zahanbený odvrátil sa kráľ, i pokynul, aby Švehlu odviekli.

I stalo sa.

A hneď prikročeno k prevedeniu výroku kráľovho. Stopäťdesiat Bratrov určených na smrť, ostatní na rozličné tresty, ženy všetkých prieknuté boli vojakom kráľovským.

Už rozniesla sa zpráva o novom vpáde Turkov po tábore uhorskom, už umlkol pokrik: „Do Čiech — do Čiech!“

Tým zárivejšie katujú Uhria Braterských zajatých.

Prijmi aspon moju smrť v obeť, otcina moja! Bôh otvor iným poblúdlým synom tvojim skôr oči než mne. Bôh tebe buď ochranným štítom, a obráť vždy v nivoč úklady tvojich nepriateľov, jako teraz! — A teraz k tebe, môj spasný anjelu! Jak šťastný to koniec života, že ma cesta poslednia k tebe vede, Adléta moja! Uvidíme sa skoro!“

To hovoriac kráčal Švehla s jasnou tvárou na smrť.

Moje piesne.

I.

O samote smutne pejem
Sebe pieseň tichú,
O ktorej svet chladný, klamný
Nedočuje slýchu. —
Len tu i tu tón pieseňky
Temnejšie zazvučí —
Ach a to vzdych len hlboký
Žialu spievať učí.

II.

Piesne moje, piesne moje,
Tichunko mi z duše plynú:
Utlym citom, dumným znením
Len ku dobrým nech sa vinú.

III.

Útla fjalôčka
Hlávku si zklonila,
Sfa by na zem chladnú
Slzu vyronila; —
Slzu vyronila —
Ťažkosťou zronená, —
Jako je neverným
Šuhajom zklamaná!

IV.

Padá lísta po doline,
Leta krása mizne, hynie,

Hynie — — — — — oj, ale sa vráti,
Prijde — — — — — čo sa teraz tráti.

Padajú i slzy moje
Srdce tráti lístky svoje — — — — —
Veselost srdca sa tráti — — — — —
Hynie, čo sa viac nevráti.

V.

Prečo som vraj taká chladná,
Mnohí sa ma spýtali,
A ja som jim odvetila
Vzdychom, by ma nechali:
Radšej nech som vám ja chladná
Lež city svoje sverit vám,
Čo cítim nerozumiete,
Čože sa vám sdielať mám?!

VI.

Piesne moje nie sú skvostne
Exotické bylíny,
Ktoré ľudia obdivujúe
Donášajú z cudziuy.
Moje piesne sú len skromné
Hôrne z úbočia kvietky,
Ktoré baviac si trhajú — — —
Nevinné útle dietky.
Sú to plody rozochvenej
Mladistvej mysli mojej,

Obr. 18: Vansovej literárna prvotina – básne *Moje piesne*

(zdroj: Orol, časopis pre zábavu a poučenie, č. 10, 1875, s. 263 – 264, sken autorka)

V nich zložil duch srdca city
K návodň ľásky svojej.
Venujem jich bratom svojim,
Ktorí za vlasť pracujú,
Venujem jich sestram milým,

Ktoré národ milujú.
Piesňou kročne žiaľ, boje
A tíšme lážby srdca, —
Lásku všetkých nech nás spája
A Bôh buď nám vodca!

Terézia M.

Lúka na Kriváni.

Poviestka z pradošlého stolačia.

Spisal Jozef Jančo.

Zvláštna je krása Slovenska!

Kto Slovensko v ktorejkoľvek čiastke roku čo len jedinký raz videl a svojim duchom prísepo pojmal, tomu ono zostáva nezapomenutelným; plní jeho oko pôvodnými svojimi krásami i vtedy, keď snad rozmanitosťou krajov cudzích pútané, nemôže mu viac slúžiť za sprítomnený predmet bavenia. Je ono sťa meteor néba, ktorý ešte i po svojom zaniknutí, srdcom a citom obdarenému zemšťanovi, dlho, dlho v prvotných barvách svojích svieta.

Chodteže, vy nezkažené duše, po čaroplnom Liptove, a keď ta pôjdete — zastavte sa obzvláste na dlhom, cez riekú Belá do komorskej osady Hrádok, vedúcom moste. I padne vám mimovoľne v oči tá, výškovatá priestraň, ktorou všetečná Belá, sťa velikánska hadica, svoje vody do šumivého Váhu nesie.

Jak krásne, to tu!

Tani v dialke nad Belou stojí osada Sv. Peter, sťa strážnik od celej priestrane prírodou mu dané kľúče držiaci. Domky a humná súmerné a čisté; mužovia za príkladom včiel od jara až na neskorú podzim sem tam po vlasti a zahraničí roztárami, zarábajú poctivý peniaz, aby krajinské tarchy uniesť mohli, ženy jejich pri zbožnom speve obrábajú okolitú polia a riada sebe sverené hospodárstva.

Na druhej strane Belej, Sv. Petrovi oproti čúpie v tieni košatých líp a ovocných stromov, pod balvánami skál z prs hradskej hory odvalenými nevelký hrad, ktorý nedbajúc na rozličné fapčanie pätkameňo-

vého blízkeho mlyna, len si pozerá a pozerá z nízkej výšiny svojej, na bystrý tok Belej, jakoby s ľutosťou, že ona, odprvotná to jeho milenica, jako dávno, tak ešte i teraz vždy svieža, ba prudkejšia, on ale zubom času a nešetrnosťou ľudskou v smutné rozvaliny zronený! —

Povyše hradu, na ceste do Dovalova pod sosňami hradskej hory leží Úpno, vo svojej len zriedka pretrhovanej tichosti. Úpno úpie snad nad tým, že len zidloch proti sebe stojácich domkov, bytov to prě podlesného a jeho zápätka, záloží a svoju tichotu na rákos obrátiť nemôže. Čo Železná Brána na Podumaji, to je Úpno na Belej a hradskej hore, kde bystrí Dovalovci, znatelia to v plavení a vyvážaní klátov, chtiac nechtiac svoje zastaveničko držať musejú.

Opät za Belou, Úpnení voči, falá sa Vavrišov, povyšé tohoto v rovnej čiare na upätí Tatier Pribylina a za touto na vyvýšenej rovine Kókava. Tieto tri dediny podobajú sa jednej matickej decoran, keď na kvetnatých luhách červené jahody sberajúci pri speve trávnic nevinný a dôverný rozhovor vedú. —

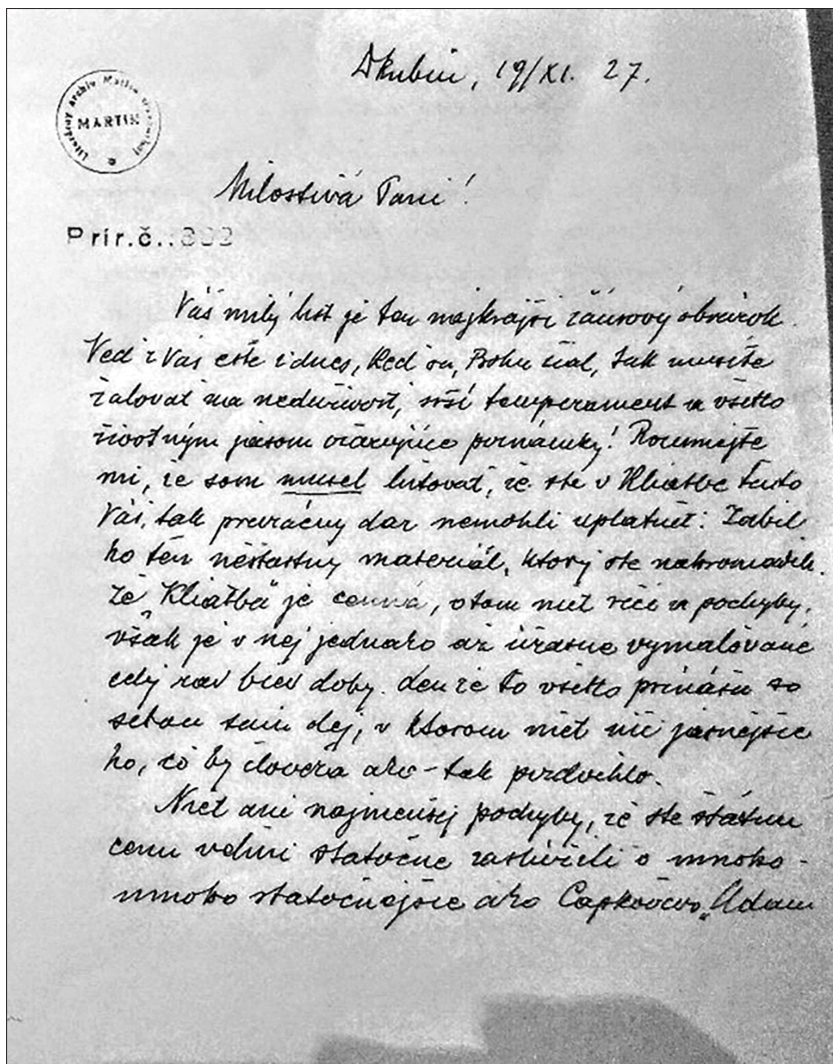
Nad celou touto ozaj malebnou priestraňou stojí Kriván velikán, sťa vážny otec a z vysokosti svojej sklúňa svoje hromosilné temá, dávajúc jakoby srdčné pozdravení svojeti, a cudzote — desné hrozby — teju smrt, tamtej život.

* * *

Nad Pribylinou vypínajúci sa vrch Barance stál v poslednom ohni slniečka, ktor

Obr. 19: Vansovej literárna prvotina – básne *Moje piesne*

(zdroj: Orol, časopis pre zábavu a poučenie, č. 10, 1875, s. 263 – 264, sken autorka)

Obr. 20: Jéhoho ospravedlnenie za negatívnu recenziu Kliatby

(zdroj: LA SNK 41 X 16)

Keď mne je celá literatúra moja práca, ten
 spôsob, spestrujúca mi môj, ináč do neho
 vtrácajú každý život v tomto živote. Píšem
 čítam, aby som nevedel dumať a kladie do
 zinnnej zabraty. Napíšem niečo, čo mi strážia:
 s Bábom Bohom. Ažom mám mali vtrácajú.
 Dobro je vo veci, čo mi kľuč pohľad na naše lite-
 rárne paneny. A oči toto: Celý život som čítal
 veľmi mnoho, lebo ma moja chrónia noha ot-
 diakla vs iných zlatoviel mladých a v dopulzia
 ľudí. Viem všetu reči: anglicky, taliansky, fran-
 cúsky, nemcky, atd. a napríklad vi, že toto je po-
 zna svetová literatúra iný hľadisk tak, ako ja
 lebo viem, keď som musel čítať, bol by som býval
 blažnou čítať iné, ako to naplepie. Toto je pre-
 čina mojich, všeto devedvijúciach "Kritik".
 Neviem sa vpratať do našich okrounajších ponu-
 rov. Mierim mierov svetovu, čo sa má merat
 ten našou domacou. Viem, že je to chyba. Ale
 v druhej strane, je našim mladým ľuďom treba
 upozornenie, aby brali literatúru vážne a pri-
 pračili sa ku práci, ako sa patrí, lebo vďaka
 literári sú vytrvavateľmi národa.
 Súčtyem, že som sa tak neskoos šiel s Tami!
 Axi vai Boh! Ruky viem bozkavam. Widaste

41 X 16

Obr. 20 (pokračovanie): Jégho ospravedlnenie za negatívnu recenziu Kliatby

(zdroj: LA SNK 41 X 16)

pondencia s českými dámmi nebola rozsiahla. Ja som mala veľmi, veľmi málo času na literatúru a korešpondenciu, výjmcu rodinnej, ba, takrečeno som si ten čas k pod. dopisom temer kraďla, keď inej práci nebolo. Ale čo mám uschované, to Vám veľmi vďačne pošlem.

Do Kvetov, Ženských Listov a Ženského Sveta som sotva posielala svoje práce. Už som sa o tom zmienila.

Vydové Besiedky priniesly len to, čo bolo pozdejšie uverejnené v knihe Ako zo svojho. Vydové Besiedky som si neodložila, lebo sme ich dali i známym čítať - tí nevrátili - ako to už býva s požičanými knihami.

Ktoré knihy pôsobili na mňa v mojej mladosti ? Čítala som mnoho a všetko, čo mi do rúk prišlo, tak ako i pani Šotészová. Naď dedine býva doma nejaká knižnica - i požičiavajú sa knihy na vzájom. Moja mamička dostávala knihy od p. veľkomožnej, pani Flatthyčky - rozumie sa nemecké. A do tých som zavše i ja nakukla - tajne, to sa vie. Slovenských bolo málo. Sokol, Orol, donášali básne a peknú prózu od Mik. Ferienčíka, Paulíny-Tótha a zvlášte Duného. Ale Duného som skoro zkritizovala, ba, opovážila som sa domnievať, že by som ja vedela dačo krajšieho napísať. - Ale najviac čítala som knihy nemecké. Už i preto, aby som sa v tejto reči ovičila a nezabudla, čo som sa v Bystřici naučila. Niektoré romány z Bezára a Frauen Zeitunger urobili na mňa hlboký dojem. Pozdejšie Marlitka. V Lonničke dostala som už, ba i posledný rok pred vydajom knihy české a tie som s veľikou radosťou čítala. Svetlá, Pořílpská, Krásnohorská staly sa mojimi ideálmi. A na Pile, tam som už rozhodne viac čítala český a slovenský, ako nemecký a maďarský. V papierni u našich priateľov Gyúrkych som mala nemeckú literatúru, ktorú zastupovala zvlášte Marlitka - v Tisovci v Čítacom spolku už boly všetky české knihy českých spisovateľov, ale i preklady z iných literatúr k dostaniu. Hlboký a trvalý dojem urobil na mňa román Hany Eyrovej/Jane Eyre/ v českom i nemeckom preklade. Spisovateľka Charlotte Brontéová bola oblúbenou spisovateľkou i p. prezidentovej : P. prezident ju i v svojich zápiskoch spomína. Z básnikov mi bol najbližší - poznala som ho i osobne Sládkovič. Potom i Botto. Rozumie sa i Vajanský, ktorého romány a novely vychodily v Pohľadoch a sme dychtively čítaly. Hviezdoslava som obdivovala - čítavali sme ho na hlas pozorne, aby sme mu porozumeli. A sme rozumeli, i kochali sa v krásach jeho diela. Čítavali sme

Obr. 21: Vansovej podklady pre knihu Margity Valehrachovovej-Matulayovej
(zdroj: SNK LA 198 D1)

- 12 -

na File i Björnsona v českom a slov. alebo v nemeckom preklade. I vžili sme sa v to ináče nám cudzie prostredie. Ešte z mladších časov ma oduševňovali zvlášte švédské spisovateľky Schwarcová, Premerová a iné, ale zvlášte tá prvá - ja neraz som si žiadala cestovať a to do Švédska. Rojčila som i za to polnočné slnce, o ktorom som v jednom znameníto cestopise čítala a si niečo i vypísala - - - Janko Botto /Janko Cigán/.

Drahá slečna Margitka :

Posielam Vám to, čo som už napísala. Ines poprezerám staré listy, aby som Vám dopisy slovutných českých žien vyhladala. Úfam sa, že o dva-tri dni budete mať všetko v rukách. Rozpísala som sa, ani som sama nevedela, že ešte toľko zvládzem. Ešte jedno musím pripomenúť, aby mi nevypadlo z pamäti : písala som vždy pod vlastným menom, len malé výnimky vypadly z pod tohoto pravidla. A síce : V tomto ročníku je novelka Ideál ale plným menom podpísaná. Ročník VII /1887/ strana 261, 270 je akási fantastická úvaha, či ako to pomenovať. Názov je 2888 napísala Memophilá. Túto úvahu spáchala som ja. Teraz sa mi vidí, že je to hojne prehnané, ale v tom čase sme už i také myšlienky prechovávali. Ak máte čas, prečítajte a potom mi sdelte, či sa to odá v knihe s druhými vydat.

Teraz končím, lebo chcem toto poslať napoštu.

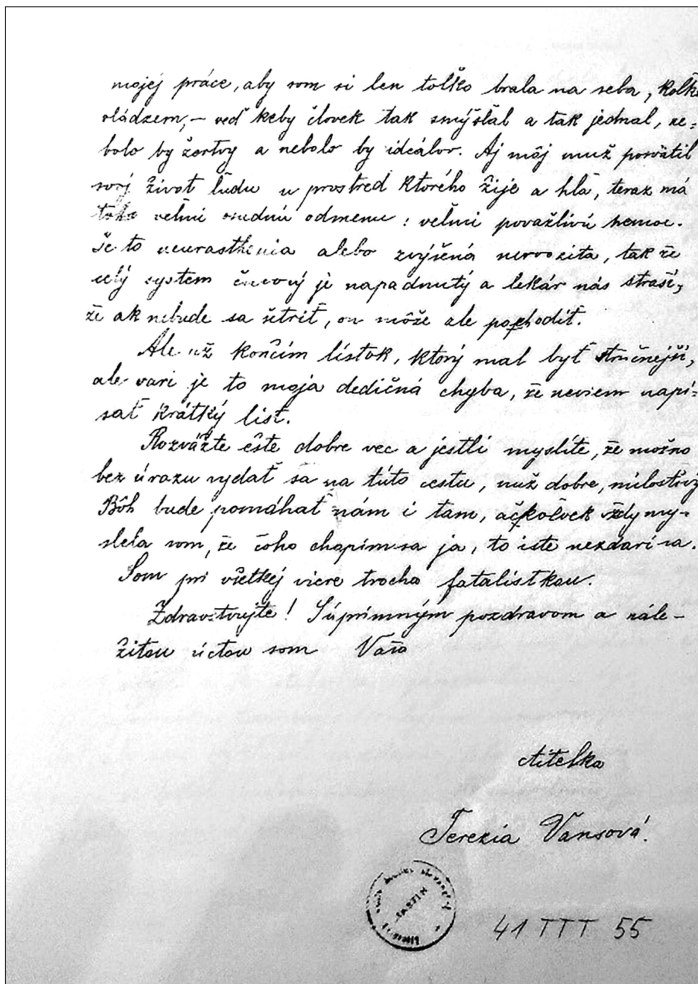
Zajtrá viac .

So srdečným pozdravom

Vaša T.V.

Kritiku o Sestrách, ako vidíte, napísal Mráz. Pán Hamalier by to asi nebol tak napísal.

Obr. 21 (pokračovanie): Vansovej podklady pre knihu Margity Valehrachovovej-Matulayovej
(zdroj: SNK LA 198 D1)

Obr. 22: Kópia listu Terézie Vansovej Karolovi Káalovi vo veci redigovania Dennice

(zdroj: SNK LA 41 TTT 55)

Vana. - Kálalovi
 Bratislava 3. Dec. 1896.

Vysokostený Pane!

Odpušte, že na Váš list tak porde odpovedám. Nestalo sa to schvalne a z neviemavosti, ale rozličné okolnosti boli toho príčinou.

Váš vzácný dopis prekvapil ma tak zjavom, ako aj obsahom svojím. Keď ja nikdy nepočula som na tú myšlienku, aby som dať vedieť ostatce bola redigovať p. den časopis! Na to sú moje snímavosti nie dost rozsiahle menovite ale času tak málo!

Ale o tom ďalej. Stör ešte podotknúť musím, že Váš v čísle 10 D. a K. uvoľnený článok naplnil ma radosťou. Vy ste temer jediný na Slovensku, ktorý tak šlechetne, k tomu aj objektívne myslí o ženskej otázke. Naši páni a to menovite tie u vesla, tak radi ľavú palicu nacl studliamom čim, že vraj, ktáiby potom pestoval deti, varil a prod. Ako by vaxom všetky ženy staly sa učeními. Keu to myslieť, bol by veľký smysl. K tomu príroda zachová si svoje

Obr. 22 (pokračovanie): Kópia listu Terézie Vansovej Karolovi Kálalovi vo veci redigovania Dennice

(zdroj: SNK LA 41 TTT 55)

...násna, vtedy isome Karola žena, učená i neučená
 vysoká i nízka, dcera pretendenta trónu i dieťa lí-
 stu stane sa pokornou a borie na seba odlišne po-
 innosti s sprievode lásky nachodí sa.

Mám v práci článok pojednávať o podobne téma,
 učila som ho dávno pre Dom a Ľoh, ale pre iné mi-
 nejšie práce musela som ho odložiť na bok.

Váš návrh založiť časopis pre ženy je úplne na čase.
 Ale pri tom musíme do povahy vziať mnohé ťažkosti,
 s ktorými sa takýto podnik zapasit musí. Tak po-
 prv, či by mal dost predplatiteľov? Či udržali by
 sme ho? Potom, čo povedali by na to páni Martináci,
 ktorí naučení sú len to povakovať za daccó to z ich
 dielni vjnde. Veď ja tam nemám hlasu! Vidor tomu,
 že som podpredsedníčka "Živeny," ja neverím, čo oni
 majú pred sebou. Nemôžno mi chodiť na porady - a na
 valných zhromaždeniach je to prida len to na pretras, čo
 už vopred vyrarilo sa. Vlných návrhov niet, ak vtedy,
 keď posledný raz som bola tam a chcela som predniesť
 návrh, aby D. a Ľ. stala sa orgánom Živeny, býv-
 p. tajomník s tým najdvojnásobným usmerom pove-
 dal, aby me zaklínili zavedenie, lebo že na javosti
 majú sa lediť hudobné nástroje - - No vidor tomu, ja
 nebola by som od toho vziať na seba túto zodpovednosť.

Obr. 23: Kópia listu Terézie Vansovej Karolovi Kálalovi
 vo veci redigovania Dennice
 (zdroj: SNK LA 41 TTT 55)

Keby, ako hovoriš, mala som potrebné znalosti a viac času k tomu. Ty istotne veľmi preseriujete moje schopnosti a k tomu nepornáte moje pomery! Keď ja čas, ktorý potrebujem na písania, len kradnem, keď už tak realistickejšie vysloviť sa musím, lebo na mňa čakajú veľmi ťažké práce a tie nedajú sa ani odložiť, ani odbiť. ... Keďto by to ale malo a mohlo sa stať, musela by som si vziať jednu služku tasiu, ktorá by mi vedela niečo aspon urobiť a ichby riadiť.

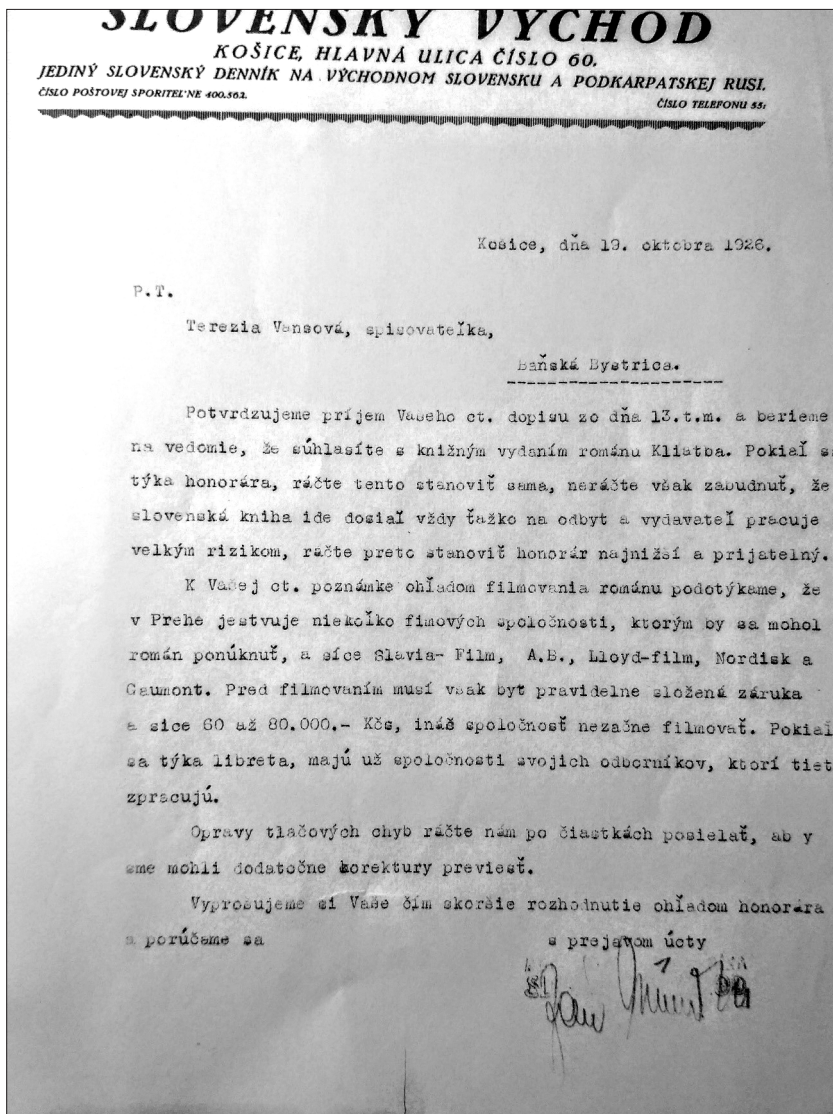
Keď o tomto p. Gabriela ni nikdy nič nepísal. On posledné roky tak málo dbal o nás, svojich starodávnych priateľov, a som mu to nedávno v liste aj pripomenul musela. Ale musí mať veľa trápenia a starostí a preto neochotiam mu to.

Z týchto májstiel si dookola vidíte, že by som rada včera a dobrej veci k ráti urobiť, ale bojím sa, aby som nenašla spôsobu učiť to tak, aby práca naša bola rovnako naša odarom. Keby som vedela, že Ty, vy obktočný pane, radi a pomáhal by ste mi aspon prvú časť, ničo vo jmene Božie, zväčali by sme to, veď obetovali sme mnoho a môžeme ešte i viac.

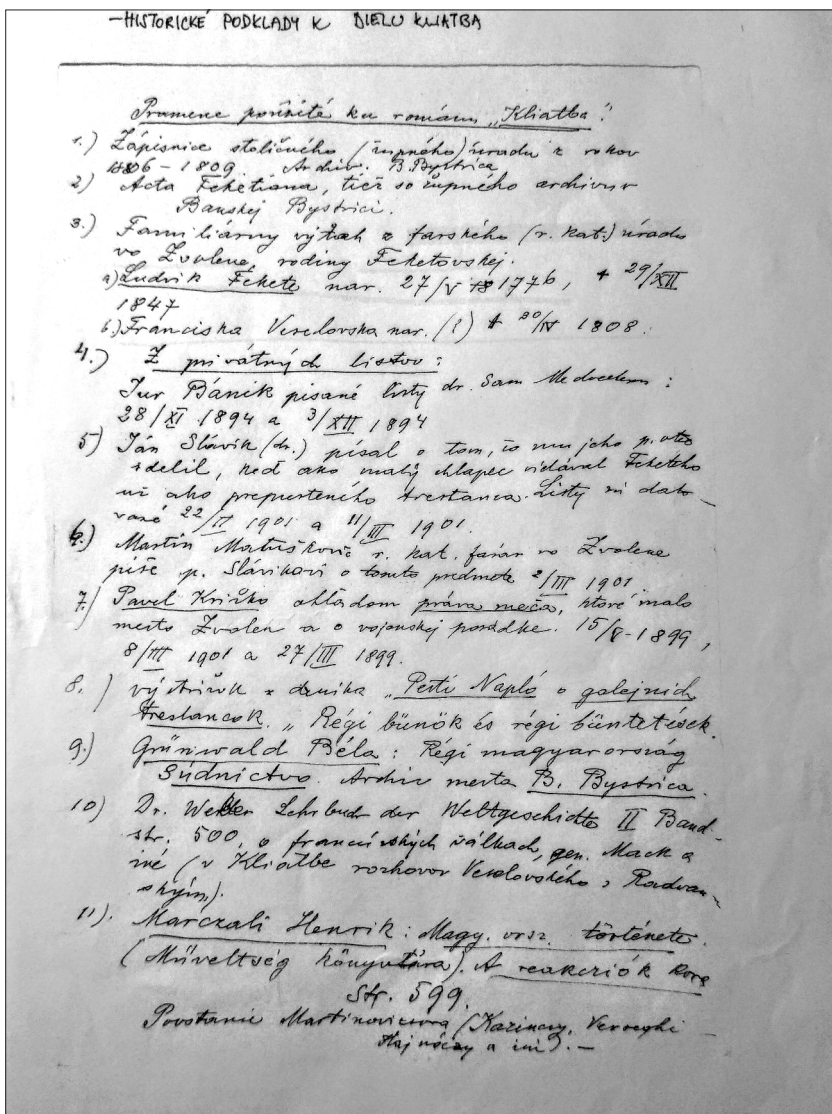
Máj miú psychy braje, žeby sme mali úspech a radi aby sme sa nepisťali do toho, lebo, že to ťto slov. obecnostu udržovať takke časopisy, potom, ohľadom

Obr. 23 (pokračovanie): Kópia listu Terézie Vansovej Karolovi Kálalovi vo veci redigovania Dennice

(zdroj: SNK LA 41 TTT 55)

Obr. 24: List Jána Grünwalda, kde informuje Vansovú o možnom postupe pri sfilmovaní *Kliatby*
(zdroj: SNK LA 41 CC 33)

Obř. 26: Historické zdroje k románu Klatba

(zdroj: SNK LA 198 AB 31)

ROČNÍK I. JANUÁR 1898. ČÍSLO 1.

DENNICA.

ŽENSKÝ LIST PRE POUČENIE A ZÁBAVU

Redaktorka: **Terezia Vansová.**

Nový rok, nový krok.

 túzbami v srdciach a obavami, avšak i s nádejou v lepšiu budúcnosť začíname každý rok nový. Čo nám donesie, čo nám splní a v ňom znovu a znovu sklameme sa? Kto z našich milých opustí nás, kto odoberie sa na večnosť? Ba či ešte aj my na rok tu budeme medzi živými? Také otázky mimovoľne namanú sa mysliacemu človeku keď chýli sa starý rok ku koncu.

Všetko je v rukách Božích.

Neblahé nám boly roky minulé; videli sme klesať nejednu nádej a radosť srdca našich v predčasný hrob. Nedočkali sme sa úspechov žiadúcnych, nie lepších časov. Á reč naša milá, Bohom nám daná, stať sa Popelka, nemá viac miesta vo verejnosti, v spoločnosti a školách. Ona nemá viac inde útluku — len v našich domácnostach, v našich srdciach, u ohniska našej vrelej lásky. Jedine tam je ešte bezpečná, nehanená, tam ona ešte rozvíť môže svoju krásu, lepotváornosť, celé bohatstvo životaschopnej samobytnosti. V našej moci je zachovať ju v rýdzej čistote a kráse, aby potešilo sa raz nad jej jasným zjavom šťastnejšie potomstvo naše.

»Nie z mutného oka, z ruky pilnej nádeja kvitne,« spieva náš slávny Kollár a my nasledovať by sme mali príklad otcov našich a učiť, cvičiť sa, aby nezakvílili otcovia »nemých deťí.« V rámci nám prístupnom, dostačiteľnom hľadajme usľachtilú zábavu a poučenie, ponechajúc prázdne, duchamorné zábavy a pohulánky ľuďom, nemajúcim vyššieho vzletu, ani svätých povinností.

1

Celé 1. číslo Dennice z roku 1898. (zdroj: LA SNK – skeny autorka)

Každý začiatok je ťažký. Budia sa obavy, aký bude výsledok našej práce? Avšak obavy tie sú úzkoprsé: naša povinnosť je pracovať, prikladať úprimne ruky k spoločnej práci a o výsledok postará sa Ten, u ktorého sú aj nemožné veci možnými.

Naša mati.

Stojí lipa v štrom poli,
v planej zemi na skaline,
z jej koruny list za listom
letí svetom, až zabynie!
Až zabynie tam na vodách
Váhu, Hrona i Moravy,
kým sa k brehom vyžiadaným,
zasľúbeným, nedoplaví.
Každý listok má písmeny,
na každom je ruka známa:
»Poďte, deti moje, ku mne,
mati vaša stojí sama!
Či Vám za to láska hynie,
že ma víchry kolisajú,
či Vám za to stydne srdce,
že mu kvietky oberajú?
Kto sa hanbí za krev svoju,
beda tomu, tri ráz beda!
Ten sa hanbí nie len za mat,
ale aj za otca z neba!«

Z pozost. rukop. † Janka Čujátka.

Když narodí se děvče.

(Rodinný obrázek.)

V sedm hodin přiběhl Prokop k tetě učitelce na hodinu. Zabouchal na dvéře, setřenice Emma šla mu otevřít, a z chodby bylo slyšeti vyčítavý hlas její na přivítanou.

No, počkej, Prokope, ty jich dostaneš, přijít k nám takhle umazaný.

»Ty mi toho nejvíc uděláš«, odsekl kluk a kurážně ubíral se do pokoje. Ale už za dvěma břebínky mu schlápl.

»Kdes byl, pro Boha tě prosím«, spráskla teta rukama. »Vždyť nejsi ani k božimu tvorů podoben. Na botách bláto, na šatech bláto, na tváři bláto a ruce jako kominík.«

»Byli jsme s Jendou u Boháčků na dvoře« — vysvětloval devítiletý kloučína nesměle. »Chytili tam do želez dvě německé myši, my jsme si je uvázali na provázek a tahali jsme je po ulici. No a já jsem upadl do bláta.«

»Pěkné to věci slyším — chraň se hlásit ke mně po městě jako synovec. Emmo, dej mu do chodby na umývadlo vody, ať se očistí.«

Po pěti minutách vrátil se hoch umytý, bez bot a svrchního kabátu, obutý v sestřenečiny papuče.

»Večeřels?« tázala se teta.

»Nevečeřel — ale já nemám hladu« — dokládal rychle. »Budeš dnes s námi večeřet a zůstaneš tu také spát.«

»Jemine« — podivil se Prokop — a máte dost jídla?« Aha, přece se žaloudek ozývá? Máme skopové s bramborami a marjánkou, ty to rád.«

Malá společnost povečeřela. Teta přenášela si vzorek k vyšívání z papíru na látku, Emma umyvši nádobí zasedla k háčkování a Prokop učil se katechismu:

»Křivá přísaha jest jeden z největších hříchů: protože se jí Bůh všemohoucí — poslouchej, teto, Lidunka ti vylezla po síťce u postýlky až nahoru. Už jí tam nesmíme nechati samotnou.«

»To mi až potom povíš; pyň si hled' náboženství.«

»Slibem rozumíme přípověď, kterou se člověk dobrovolně — ale Klouda dnes dostal od pana katechety na kalhoty, střílel zas prakem po holubech a přerazil jim nožičky.«

»Kdo ví, jestli tys také nestřílel.«

»Na mou pravdu, teto, ne, já ani prak nemám.«

»Tak jen dále o tom slibu...«

»Nikdo není povinnen sliby činiti... Jeje, Emčo, ty jsi přece Némkyně, ona nosí černou zástěru so žlutým vyšíváním.«

»Nejsem«, zakohoutila se Emma. »Tatínek je Němec, ale maminka je Češka. A vyšívání mohu mít, jakó chci.«

»Teď je toho ale dosti. Pojď blíž ke mně, Prokope, na nic jiného už nemysli, a až se tomu dobře naučíš, dostaneš flky.«

Flky pomohly. Přísaha a slib šel po půlhodině jak otčenáš, načež z pilnosti napsal hoch ještě stránku krasopisu. Konec večera vyplnily pohádky. Pak se děti pomodlily, Emma lehla si v druhém pokoji na pohovku a malý host na postel. Ale v předním slyšela teta ještě tento zajímavý lovor:

»Panečku, kdyby tak teď na nás přišel lev, to by si se bála, viď, Emčo? Ale já bych vyskočil, popadl bych ho za chřtán a roztrhl bych mu ho. To bys koukala!«

»Ale co kdyby na místo lva přišel husák —« podotkla Emma ustěpačně — »to bys utíkal, jako tenkrát v Tucharazi, viď?«

»Ano, ale to byl husák, a ten štipe.«

Pak hlasy pomaloučku utichaly, až temná jesenní noc v sen uspala všechno svými perutěmi.

* * *

»Vstávejte« — zavolala na ně teta ráno před sedmou hodinou.

»Budu mít snídani už uvařenou.«

Děti rázem vyskočily z lůžka a spěchaly do zatopené světnice. A mezitím, co Emča se myla a teta v druhém pokoji česala, oblekl chlapec své spodky, popadl boty, vestu, kabát, límeček a klobouk do rukou a běžel přes ulici úprkem domů. Darma volala ho teta oknem zpět, pudivítr ani se neobrátil. Ale netrvalo dlouho, přiběhl zase už oblečen a celý udýchán a volal s široce otevřenýma očima:

»My máme novou holčičku, my máme novou holčičku. Máte se na ni přijít podívat.«

Teta již na cestu do školy připravena zamířila s hochem k prodané sestře. Tam po probdělé noci panovalo ještě neobvyklé ticho. V ložnici byly spuštěny záclony, na jedné posteli hrál si otec s Lidunkou, aš půl druhá roku starým roztomilým bobečkem, již z dětské postýlky do své musil přenést. Na druhé ležela matka, pohlížejíc s blahým uspokojením na kočárek, kde spočívalo novorozené robě, zavinité růžovým povijanem.

»Pán Bůh vám ji požehnej«, pravila teta znamenajíc dítě křížem — »aby vám rostla k radosti a národu ke cti. A ty jsi zdráva?«

tázala se dále libajíc sestru.

»Chvála Bohu, ujde to. Byl Prokop hodný?«

»Byl — to víš, že mu nepolevím. Ale budeš-li pak mít malou holčičku rád?«

»Ba budu, — ale raděj to mohl být kluk.«

»Také jsem to povídal.« řekl otec.

»Máte dost starostí s tímhle jedním neposedou.«

»Když vám vrána přinesla holčičku, Prokope, musíš mít rád holčičku.«

»Pěkná vrána — já vím dobře, že ji přinesla pani Novotná. Ale Jenda bude mít asi zlost, že my máme zas holčičku a oni nic.«

»Didi ajá, didi ajá« brebtala Lidunka, ukazujíc prstíčkem na kočárek.

»Dej mi pěknou pusou, moje zlato, teta už musí do školy.«

Prokop byl už na ulici a volal za bratrancem:

»Jeniku, Jendo, my máme malou holčičku!«

»Já vím,« řekl tento pohrdavě. »Nevídáno — holka.«

»Ubožátko, to ženské stvoření«, myslila si teta. »I tí malí knoiti cítí se být již povznesenými nad naše pohlaví. Co pak potom ti velcí!«

Na rohu u kupce zastavily později zvědavé dcery Eviny pani bábu, vracející se od koupání: »Tak, co pak mají u Staňků?«

»E, děvče jenom.«

»Pane, už dvě dcery; to musí se pěkně oháněti, aby pro ně věno zachovali. Ještě že jim ta nejstarší uměla.«

* * *

Za 14 dní, když matka sesílila a malá holčinka se vyloupala, byly křtiny. Sešly se všechny tetičky (vdané), tety (svobodné), strýcové a babičky, aby nejmladší člen do církve a do rodiny slavnostě byl uveden. Poslední chvíli přijel ještě strýc František a vcházejíc hřmotně do dveří, volal:

»Když to byl kluk, podal bych ti, brácho, ruku; ale takhle se k tobě neznám.«

»Pravdu máš, Frantíku« přívzukovali druzí strýcové. »Ženská — ta bude jen pro naše trápení.«

»A já jsem ráda, že je to holčička,« pravila teta učitelka chovajíc Lidku. »Býtí to kluk — jak byl by tenhle můj andělíček odstrčen.«

»Andělíček sem, andělíček tam, pravil strejka Josef. »Až bude potřebovat mantily, klobouky, závoje, náramky, pak jí tak jistě neřeknete.«

»Pak to bude anděl,« zvolal junácký strýc Jan.

»Což o to, každý má své potřeby, i hoch, i děvče«, mínila tetička Marie. »Ale ten náš ženský úděl není věru závidění hodný, škoda, že nemám tři hochy a jednu dceru místo tří dcer a Jandy.«

»A co bys byla dělala, jsouc minulého roku tak nemocna, kdyby nebylo Andulky?« kárala tetička Karla. »Lékaři nakázali ti co nejvíce se šetřiti. Nuže dobře: vdá-li se Anda, bude hospodářiti Mařenka, a odejde-li Mařenka z domu, je tu ještě Tonča.«

»Ale ty starosti, než se vdají, a potom vdají-li se vůbec...«

»I když se nevdají« — vpadla do hovoru učitelka, »mohou býti platnými a zdárnými členy společnosti. Nám patří budoucnost. Hleďte u Smutných. Tam vychovala matka sedm dcer k své útěše a to v poměrech dosti nepříznivých, a jediný syn, na něhož tolik vynaložili, jim jen žalost působí.«

»Je to krásné, dovede-li si děvče samostatným postavením chléb svůj zaopatřiti«, pravila tetička Anna. »Jen najde-li v tom opravdu své štěstí?«

»Věřte, že najde, jen dovede-li vytknout žití svému vážný cíl. Není to snad ono teplé štěstí rodinné, jak není také tak sobecké. Je klidnější a stálejší — myslím já. Ořešková o tom píše: Smutné to, avšak velké štěstí, jež poskytuje nám vědomí čistého svědomí a splněných povinností.«

V tom přinášela pani babička maličkou dívčinku už zapovitou a stuhami a krajkami okrášlenou, tázajíc se sladce: »Tak, jak pak té holčičce dáme říkati?«

»Snad po matce«, pravily kmotry.

»Jen to ne«, protestovala matka. »Karla je tak cizí jméno.«

»Mně by se líbilo Bohuška«, navrhovala teta.

»Drahomíra ji dáme říkati, to byla poslední poctivá česká kněžna,«

— rozhodl otec.

»Pro pána krále,« šeptala v koutě jedna babička, to byla nějaká podivná svatá.«

»Ba, nemýlím-li se, byla to ona, která svatou Ludmilu zavraždila,« řekla zděšeně druhá. »Jen to ne, aby aj nerozhněvali pána Boha.«

Přistoupila ke kmotrám potichu jim domlouvajíc.

A když průvod křestný vycházel ze dveří, žaloval v kuchyni právě čtyřletý pekařův Jiřík:

»Já bych se radš' jmenoval Franssínok, protože klussi na mne křičí Jirka s dírkou.«

„Já mám patróna,“ vychloubal se Jenda. „Když ho hodili do Vltavy, měl okolo hlavy hvězdičky.“

„To já mám lepšího,“ vyskočil Prokop. „Ten bojoval a umřel pro vlast. Víš, jak chodí k němu Sokolové na Lipany?“

* * *

Z kostela nevrátila se Drahuška, ale Aninka. „Anna Karolina“ vpadla totiž rychle tetička Anna, když pan administrátor po jméně dítky se tázal.

Doma byli spokojeni. „Bude po babičce a kmotře“ řekla matka.

„Beztoho při ženské na jménu nezáleží, to do světa nepronikne.“ — doložili muži.

A Liduška objímala malýma ručkama peřinku, žvatlajíc vesele „ňaña, ňaña, ňaña.“

Později, když velcí v pokoji, malí v kuchyni

— jedli, pili, rozprávěli,

dobrou vůli spolu měli,

vykradla se matka do ložnice, kde obě děvčátka její už sladce dřímala. Zadívala se na ně okem neskonale lásky — a vzpomněla i na svou krásnou, miloučkou dcerku nejstarší, která jí tak něžně hlavičku do klína kladla slibující: „Počkej, mami, až mi bude dvanáct let, budu za tebe všechno dělat.“ A zatím v sedmi odletěla dušička její do nebe...

„Proč jsi nám odešla? Proč jsi nám odešla? Vždyť bychom vás byli všechny vychovali?“ zašeptala máť zadívavší se mezi hvězdy a slzy proudily po vyhublé její tváři...

Ludiše.

(Alois Langová)

Láska a Lúbošť.

Láska a Lúbošť — dve blízne sestry nebeského pôvodu. Láska so-
stupuje s neba ľuďom na útechu — Lúbošť v nepamätných časoch
padla odtiaľ na zem, s inými padlými anjelmi. Hneď zapáčilo sa jej
tu i nadobre sa udomácnila.

Sestry sú tie dve, ale sú prarozdielnej povahy. Láska je skromná
a vážna, stála a verná, shovievavá a veľkodušná. Je i sebazapieravá
až k samožertve. Lúbošť je náruživá sebecká bezohľadná a v svojej
neúmornej vznetlivosti stála je iba v nestálosti.

Preto Láska a Lúbošť nemôžu nažívať v shode.

Ohnivá, kvetúca, ziarnoká Lúbosť jíma ľudí mužov i ženy, svojim sladkým, nevýskumným kúzlom a neprestajne uzaviera sväzky medzi nimi. Ľudia všetci túžia po nej, za ňou volajú, k nej vystierajú ruky, chápuc sa jej ružového šatu, i vrhajú sa pred ňou na kolená. Ona spechá od jedného k druhému, tu čarovným dotknutím, tam horúcim polubkom obťažujúc tých, ktorí sa jej koria, mnohých prekvapí nevolano, proti ich vôli. Iní zase márne sa jej dovolávajú: ona sa ich nedotkne, ani ich nevidí. Hovorí sa, že je slepá; slepi ju ziara vlastných očí. Preto ona často špatného vidí pekným a pekného špatným. Budí množstvo nespĺniteľných túžob i narobí neblahých zmätkov medzi ľuďmi, spájajúc takých, ktorí spolu nepatria, rozlučujúc takých, ktorí spolu patria. Keď sa spamätajú, jedni i druhí ju preklinajú — túziac predsa neprestajne po jej sladkej blízkosti.

Krotká nežnolica Láska usiluje sa predchádzať Lúbosť, pripravujúc srdcia, skúmajúc duše, ktoré by spolu patrily. Ale ona nepostačí pred Lúbosťou, nevystihne jej prudké, rozmarné zvraty. Potom však aspoň napráva, čo prchajúca Lúbosť rozrušila: potešuje oklamanych, tísi zúfalých a kľajúcich...

»Sestra, nenáhli sa; rozvažuj, kade máš kráčať, aby som i ja tam mohla byť!« volá na Lúbosť.

»Nezadržuj ma, sama staraj sa o svoje diela! Mojou úlohou je rozkoš budiť, stále ju budiť — o iné sa nestarám.«

»Ale sama, bezo mňa ty nikdy ľudí neblažiš, len ich zmámiš. Podaj mi ruku a daj sa mi viesť. My len spoločne môžeme ľuďom donášať pravého blaha.«

»Nechcem, aby si sa mi privesila, lebo chcem byť voľnou. V твоjich putách by som schradla,« sprotivila sa Lúbosť, odvrátila sa od Lásky smutno za ňou pozerajúcej.

Tak Láska o sebe a Lúbosť o sebe navštevujú ľudí, len niekedy sa stretnú a prvšia druhej podá ruku pre blaho vyvolených. Ľudia nie vždy ich rozoznávajú, pre ich sesterskú podobnosť — pre ich rovnako krásne oči. Ale v pravde oči Lásky svietia a hrajú posvätným, večným ohňom; oči Lúlosti žiaria a pália časným ohňom nárúživosti. Láska povznáša svojich vyvolených k nebu, svojmu to sidlu; Lúbosť, svrhnutá v slepú nárúživosť, sťahuje svojich do bahna nemravnosti.

Tieto dve sestry od nepamäti zápasia o prvenstvo na zemi; ale zdá sa, že Lúbosť osobuje si užívať i zneužívať tu svojho domáceho práva, a Láska požíva ešte vždy len právo hostovské...

E. Maróthy-Sollészová.

Modlitba.

Anděle strážný, při mne stůj
 a veď mne cestou pravou,
 a nad mou těžkou hlavou
 svou bílou perutí
 mi lehce duj:
 Anděle strážný, při mne stůj.

Anděle strážný, krok můj chraň,
 ať propast hříchů mine.
 Kéz k boku vliďně vine
 údolím slzavým
 mne tvoje dlaň:
 Anděle strážný, krok můj chraň!

Anděle strážný, se mnou buď,
 až zamknu oko mroucí, —
 pak v slávě nehynoucí
 vlož plachou duši mou
 na Boží hruď:
 Anděle strážný, se mnou buď!

Ludiše. (Alois Langörs)

Dobročinnosť.

Zo všetkých cností, ktoré zblížujú človeka s Bohom, najvzácnejšia je dobročinnosť. Ňou pomáhame Pánu v diele jeho, keď usušíme slzu, utíšime hlad, zaženieme zimu tam, kde je najväčšia potreba. Spýtala sa jedna pani istého sfachetného muža: »Či máme udeľovať almužnu aj tým nehodným, ako sú: lepienci, opilci a iní?« Odpovedal jej tázaný: »Radšej deviatim nehodným udeľiť, než jedného opravdu nudzného bez almužny pustiť.« Keď bližšie prizreme sa našim zobrazujúcim, »fechtujúcim« a iným »potrebným«, najdeme, že je pomer skutočne asi taký: deväť nehodných a len jeden hodný almužny a poľutovania. Preto je vykonávanie dobročinnosti ťažké, že čo dáme nehodným, utiahneme tým chudiatkam, ktoré to naozaj

potrebujú. Ale riešiť otázku, kto je hoden nášho poľutovania, kto nie, je nesnadná vec. Pravda je, že daktorý z tých »prosiacich« zaslúžil by miesto almužny »papek«, keď aj nie naozajstný, aspoň morálny; za to ale iný miesto teplého, záživného jedla dostane »jazykovej polievky« — a s trpkosťou v srdci kráča o dom ďalej. Veru, nie sám dar, ale spôsob, akým ho dávame, je drahocenný. Často je ten krajciar odudraný a tak stáva sa tá palica žobrácka skutočne najťažšou na svete, ako to náš ľud tak vtipne a trefne označil. Náš ľud rád dáva almužnu, čo má, udelí z toho; keď inšie nie, nuž povolí žobráka posedeť si, zohriať sa, porozprávať, zkaďe je, čo zkusil a iné. Majú žobráci v každej dedine isté domy, kde vedľa, že ich pritúlia aj na noc — —

Medzi »potrebnými«, ktorí navštevujú prahy naše, sú najviac žobráci, medzi ktorých počítajú sa lazárikovia, starci, ba i deti, potom pohorelci, vandrovníci a cigáni.

Časom o každej spoločnosti týchto rôznych návštevných porozprávame si niečo. Ale najviac zasluhujú milosrdenstvo a sľutovanie naše takí núdzni, ktorí nestavajú svoju biedu, neduhy a nahotu na odiv, ale v skrytosti nesú kríž svoj oddaní súc do vôle Božej. Týchto skryte trpiacich hľadať, ich biedu ulavovať je najkrajší výkvet dobročinnosti.

Dobry skutok, chýrom zanesený do sveta, tratiť na cene. Almužna začasťo raní, ale milodar neuráža, keď podáva ho kresťanská láska. Kto za svoje dobré skutky čaká odplatu, nemá veľké zasluhy u Boha.

Maria Leszczyńska, kráľovna francúzska, povedala: »Keď v mene Božom dobre činíme, nemáme sa obávať nevďaky.«

Jeden z Ameriky došlý krajan náš, ktorý bavil sa dlhšie v Hamburgu, hovoril, že vidal jednu dámu chodiť pár raz do týždňa s kosičkou na ruke ulicami mesta a navštevovať nemocných a nešťastných. Také anjelské bytnosti nesú nielen dary telesné, ale udeľujú úbohým, núdzným aj z pokladov svojej duše a bohatého, láskyplného srdca. Kam vkročí taká dobrá duša, príšerná komôrka nadobudne jasnosti, prchá zármutok a miernia sa boľasti.

Kamkoľvek obzreme sa, máme i my takých núdzných dost a pole činnosti kresťanskej lásky je tak rozsiahle, že nielen jednotlivé sľachetné duše majú práce dost, ale aj spolky spanilomyslných žien najdú dost a dost príležitosti činne dokázať lásku kresťanskú.

— Išly raz dedinou dve dievčatá a jedna pani. Pred otrhanou chalupou sedelo dieta, odené v zašpinené, rozdríapané šaty. Od slz

a prachu bola tvárička dieťaťa zašpinená. Dieťa sedelo v prachu a plakalo. Pofutovaly ho dámy. Jedna z dievčieniec povedala: »Ach, chúďa, plače!« Druhá, pani — riekla: »Iste mu je nie doma mati« a s ľútostivým pohľadom prešla vedľa neho. Tá tretia, najmladšia z nich, neriekla nič, ale sohla sa, poutierala očka, nožtek i ústa dieťaťa a len tak išla za druhými. Dieťa prestalo plakať a udivene pozeralo za »paniami«.

Nuž ktorá z tých troch mala najviac kresťanskej lásky v srdci?

T. V.

Z aforismov Boženy Němcovej.

Posláni žen. Byl by čas, aby přestaly ženy myslet, že jsou na světě jen pro parádu.

Šat klame. Pod ošumělým kloboukem tak moudrá hlava bývá, jak pod pěkným a pod sprostou halenou srdce často bije šlechetně, mnohdy šlechetnější než pod drahým sukнем a hedbávím.

O návštěvách. Kde tě rádi vidí, tam choď zřídka, kde nerádi, tam nikdy.

O lásce. Jen v čistých, vroucích duších zahoří láska opravdivá, horoucí, která člověka blaží i slechtí.

U nejnižšího a nejvyššího bývá srdce často pravým pastorkem. Láska jako slza rodi se v očích a padá k srdci.

O dobročinnosti. Co dobrého uděláš, to nikdy nepočítej — to je jinde zaznamenáno.

Usudek lidský. Lidé mnohdy na člověku to zavrhnou, co je na něm nejkrásnější.

O nás.

Menia sa náhľady o nás, ženách.

Za starodávna bola žena — ničím, alebo bola vecou, predmetom, hračkou, otrokyňou, až na niektoré vysoké výnimky.

Len od narodenia Krista Pána vydobyla si žena istej úcty a vážnosti, ktorá stupňovala sa tak, že v stredoveku ospevovaná a vzývaná bola žena ako nadľudský tvor.

Celé spoločnosti básnikov, spevcov, takzvaných trubadúrov, ospevovali cnosť a krásu žien, mnohí len tým živili sa, že chodili z mesta do mesta, od hradu do hradu a spievali o krásnych paniach svoje piesne.

Odtedy viac menej píšú a hovoria o nás učenci — i neučenci. Jedni aj dnes stavajú nás vysoko nad ľudské pokolenie (profesor Montegazza); iní zase nevedia dosť zlého povedať o nás (profesor Lombroso). Francúzske príslovie hovorí, že keď stane sa niečo záhadného, aby hľadali ženu (Cherchez la femme). Fridrich II., kráľ pruský, ktorého nazvali Veľkým a ktorý nežil so svojou dobrou a pokornou manželkou, za každou veľkou udalosťou zvolal: »Za tým iste väzí ženská sukňa.«

Kedytedy prehovorme si o tom, ako nás posudzujú. Teraz uvediem to, čo napísal o nás jeden slachetný spisovateľ:

»Chválim ženy — a jako chválospev ku ich pocte nech znejú nasledujúce slová:

Pravda je, že pre ženu a jej pád prišla smrť a kľatba na tento svet (I. Mojž. 3.), ale aj život a spasenie poslal nám Boh, keď nám dal Syna svojho narodeného zo ženy (Gal. 4. 4.).

Prv, než narodil sa Kristus Pán, už radovaly sa ženy príchodu Jeho, prv, než by to urobiť mohol niekto iný. (Luk. 1, 42—45.). Nikde niet známky o tom v Pisme svätom, že by bol Ježiš prijal peniaze od niektorého z mužov, čo len jeden jediný groš, ale ženy slúžily Jemu a udelily mu z ich imania. (Luk. 8, 3.).

Žena pokorná a skrúšená slzami smáčala noby Pána a drahou masťou mastila k Jeho pohrebu. (Luk. 7, 37—38.). Ženy išly za nim, keď klesajúc pod krížom, šiel na popravné miesto — a neopustily ho do posledného okamihu. (Luk. 23, 27.). Na jeho hrobe sedely a oplakávaly ho.

Prvé videly ho ženy, keď vstal z mŕtvych v to nedeľné ráno, lebo i vtedy viedla ich láska a nežná starostlivosť o neho ku hrobu.

Prvá žena, ktorá prijala krst svätý na pôde Európy, bola Lydia, predavačka šarlátu. (Skut. ap. 16, 14—14.).

Pokolenie toto došlo tedy milosti veľkej a preto aj ženy sú dedičkami »života milosti« (I. Petra 3, 7.).«

Perličky.

Sbiera J. V.

Kto miluje, ten pracuje.

Modlitba je liekom z neba pro nemocné srdcia.

Nie z každého oblaka býva búrka.

Žiadne pokušenie nenie väčšie, ako tvoja sila.

»Nemožno všetkým pomôcť!« hovorí sebec, a nepomôže nikomu.

Oči k nebu obrátené sú vždy krásne, nech sú akékoľvek.

Na komoru treba jeden, na ústa dva zámky.

Dar bez lásky podobá sa falošnému zlatu, leskne sa síce, ale nemá vnútornej ceny.

Keď sme konečne našli, čo sme hľadali, nemáme času, aby sme sa tým tešili, zomierame.

Národnia kuchyňa.

»Koľko krajov, toľko obyčajov«, hovorí naše príslovie. Porekadlá sú síce nie vždy neomylné, to už aj Kollár dokazuje, ale tento raz smelo podpísať môžeme túto odrobinku z pokladu našej ľudovej filozofie.

Malé je to naše milé Slovensko v porovnaní s druhými krajinami — a čo je tej rozmanitosti! Nielen sama reč je tak bohatá a rozvetvená v rôzne nárečia, tak že susedné dediny majú svoju rázovitú mluvu a prízvuk — ale aj kroj i všetko, čo s ním súvisí, je prebohatým, temer nevyčerpatelným zdrojom samobytnosti a krásy.

A nie menej, ako hovorí a ako šatí sa, zaujímavé je aj to: čím živí sa ľud náš? Aké mená dáva jedlám svojim v tomto a aké v inom kraji? Ako ich zhotovuje a odkiaľ ony pošly, či sú pôvodné alebo inými donesené? Nakoľko možno je toto pri tak praskrovných známostiach a v nedostatku štúdiu, usilovať sa budeme pátrať, podávať verný obraz národnej kuchyne našej. Naším temer jediným zpravodajcom je nám ľud. Kto ho pozná a miluje, nachodí vždy viac a viac látky k rozjímaniu i soznat musí, že v ňom je bohatstvo i sila a zárodok budúcnosti. Sami sebe vydávajú svedectvo chudoby tí, ktorí tvrdia, že náš ľud nemal minulosti. A predsa všetko čím žije, dôkaz je toho, že ju mal a že jeho bude aj budúcnosť.

... kde usadil sa Slovan, kvitlo hospodárstvo,

náš človek potreboval, vedel si zhotoviť sám. Pusté lesy kolčovaním pretvoril si v žirné role a rozsiahle pustatiny zahájil si pre svoj dobytok a ovčiatka svoje. Všade kvitlo, vzrástlo požehnanie za ním. Nemožno povedať o Slovanovi to: že kade ty kročíš, tráva neporaste. Naopak, kam kročil, tam pučil nový život, nový zrast. A tak, ako pestovali naši predkovia rôzne druhy obilia a plodiny, tak stával sa rozmanitejším ich každodenný pokrm. (Pokračovanie).

DOPISY.

— Z Frenštátu p. R. na Morave. (*Z dejín nášho časopisu*).
Sme len v začiatku a už máme svoje dejiny. Počujte ich.

V lete r. 1896. meškali som s rodinou svojou na krásnom Radhošti, hľadajúc v rozkošnej prírode ukľudenie nervov. Odtiaľ pozeral som s úľubou na veniec vrchov, deliacich Moravu od Slovenska, na Malý Kriváň a jeho Magurskú družinu, na vrchy Súlovské a inde. Každému, kto prišiel, ukazoval som, v ktorú stranu sú Tatry, kde asi ktoré mesto slovenské leží, vôbec bez rozhovoru o Slovensku nepustil som nikoho. Nemám sa zač hanbiť: je tomu už hodne rokov, čo prebúdzam sa aj usnám so vzpomienkou na nešťastné Slovensko. Na Radhošti už zvlášte mnoho som sa napremýšľal. Tam napísal som tiež článok »Ženská otázka«, ktorý bol uverejnený v 10. čísle »Dom a Školy«. Povzbudzoval som v ňom — vedľa všeobecných úvah o ženskej otázke — podporovať »Živenu«, čo by skoro mohla otvoriť vyššiu dievčenskú školu a navrhol som založiť ženám a panám slovenským zvláštny ženský časopis. Pani Ruppeldtová z Lipt. Sv. Mikuláša prijala myšlienku krásnym, nadšeným dopisom ujaveným tiež v »Dom a Škole«. Ja písal o veci tu a ta. Pani Šoltésová súhlasila s vydávaním časopisu, ale po istej skúsenosti obávala sa, že sa mu nedostane dostatočnej podpory duchovnej aj hmotnej. Pani Vansová nebola tiež bez obáv, nič menej neodoprela v priaznivom prípade časopis redigovať. Obe menované spisovateľky už dávno sa zabývaly myšlienkou, ženský časopis vydávať, ja teda prišiel len túžbu ich posilniť. Dňa 20. augusta m. r. zašli sme s priateľom Salvom do Lúček, pekného to kúpeľa v Liptove, kde práve meškala pani Vansová. Tam sme vec ďalej prejednávali: o potrebe takého časopisu, ako ho udržať duchovne, ako ho rozšíriť a p.

Vážna bola otázka: kto bude nakladateľom? Menovali sme toho a onoho, až brat Salva, vždy odhodlaný, dúfajúci a obetavý, prehlásil, že bude list vydávať svojím nakladom. Nam dvom sa vyjasnilo — časopis bol už ako hotový. Stisli sme si srdečne ruky, sľúbili vzájomnú pomoc a rozhliadli sa po útulnej izbičke, v ktorej sme uzavreli tak dôležitú smluvu literárnu. Prítomné ešte dve dámy, pani Kyčková a slečna Zvarova z Tisovca, tešily sa s nami.

Kto chce vidieť, uvidí, že žena má veľký úkol v národe. Šťastie rodiny, výchova detí závisí najviac na žene. Kde mohla byť ľudská spoločnosť, keby bola postrehla dôležitosť ženy, prvej vychovateľky ľudstva! U národov malých a prenasledovaných má žena význam tým väčší. Národnosť slovenská skrýva sa bezmála už len v rodinách a matka je strážnym anjelom rodiny. Prečo sa jazyk národný zove materinským? Vidíte, aký význam má žena pre národnosť. Hovoríme, že je málo pracovníkov; vychovajme si ženy aj pre prácu spoločenskú a národnú a bude nás dvakrát toľko.

Ale o tejto otázke bude list častejšie pojednávať. Ja len ešte *vystovujem dúfanie, že sa listu nášmu dobre podarí. Nepodceňujte žien!* Dajte im radu, neprekážajte v ceste a uvidíte, čo dokáže ženské nadšenie, ženská vrúcnosť, ženský takt, ženská pilnosť. Chyba veľká, že nevieme vlastnosti žien využiť na prospech spoločnosti a národa. Že by nebolo na Slovensku tisíc paní a slečien, ktoré by rady daly 1 zl. ročne na svoj odborný časopis, tomu neverím. *Ženy slovenské stoja vyššie*, než aby dopustily o sebe rieci: »Nedoviedly si udržať ani mesačník za 1 zl.« Stačí získať v každom meste jedinú paniu alebo slečnu, tá potom už dovedie prihovoriť sa jednej alebo druhej... aj desiatim a časopis bude mať najviac odberateľov zo všetkých. Ovšem tiež pilných čitateľiek. Žiadnemu časopisu nebude náš konkurentom, naopak budeme o všetkých uvedomovať a ku čítaniu povzbudzovať. Časopis nás bude zvlášte podporovať »živene«, bude školou pre mladé ženské talenty spisovateľské, bude radcom matkám ako vychovateľkám, bude radcom gazdinám, bude radcom a vychovateľom mladým dievčatom našim odvracajúc ich od marnivosti a k vážnym myšlienkam a k vážnej práci ich privádzajúc...
 Úrodné pole, ale ležalo ladom. Nikto nemôže spravdive rieci,
 zbytočný.

Kar. Káľal.

Všeličo.

* Kráľovna básnírkou. Raz súc v dobrom rozmare, rozprávala kráľovna Viktoria, ako ona prvý a posledný krát páchala verše. Hotový rukopis poslala do jedného veľkého časopisu, prirodzene pod cudzím menom. O mesiac dostala cestou, ktorou si to žiadala, nasl. odpoveď: »Papierový koš. Prosím, ušetríte nás s ďalšími zásielkami, lebo sa ony k ničomu nehodia«. Odtedy kráľovna vôbec nepísala verše, tým menej pre verejnosť.

* V Anglicku už asi 90.000 žien behá po »kolieskach«.

»Čo komu milé, čo je aj napoly zhnilé«. Známa vec je, že Čínanky majú následkom neslýchaných a veľmi boľastných operácií tak malinké nohy, že keď chodia, kníšu sa z boka na bok ako kačice. Tie bohaté vôbec ani nechodia, ale dajú sa nosiť v nádherných nosítkach. — Počuly raz vznešené Kytajky, — že s anglickým poslancom zavítala aj jeho pani. Zvedavé na túto Europanku, nevedely dočkať toho času, keď ich navštívila. I obdivovaly na nej všetko, odev, účes, celý zovňajšok, ale najviac napadly im jej »veľké« nohy. Napriek tomu uznať musely ešte aj to, že jej chovanie je jemné a ušľachtilé.

»Čudno«, riekla potom jedna z čínskych dám, »ona má tak veľké nohy a predsa sú jej pohyby vznešené a elegantné«.

»To azda za to«, dotušila druhá, »že už dosť dávno je v Číne, aby sa bola niečomu od nás priučila«.

* Ztrata milého človeka je vo veľkom to, čo v malom ztrata zuba. Oboje je boľastné — ale dá sa nahradiť. Avšak zuby sú to už — falošné. T. V.

* Myslím, že jemnocitní ľudia nie sú vtipnými, lebo každý, čo jak nevinný vtip, má istú dávku posmechu v sebe. Vtip podobný je paprike; toto korenie je potrebné — ale možno i bez neho sa obísť. T. V.

* Malej Olge doniesol ujec Palko postruhník. Olga to nepomenula. Raz keď išla mama do mesta, opýtala sa jej: »Čo odkážeš ujcovi?«. »Postruhník«, odpovedalo dievčatko.

»Dennica« vychádza raz za mesiac. Predpláca sa v kníhtlačiarňi K. Salvu v Lipt. Ružomberku (L.-Rózsahegy) s 1 zl. na celý rok. Rukopisy a všetky redakcie sa týkajúce dopisy treba adresovať na Tereziu Vansovú, redaktorku »Dennice« na Pile p. Tiszolcz.

Tlačou a nákladom kníhtlačiarne K. Salvu v Ružomberku.